

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ મધ્યે ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલતમાં

રીટ અરજી (જાહેર હિતની અરજી) નં. ૧૪૩ સને ૨૦૧૪

સાથે

રીટ અરજી (જાહેર હિતની અરજી) નં. ૨૭૮ સને ૨૦૧૪

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર અર્થે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જયંત પટેલ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ.એચ. વોરા

=====

૧ શું લોકલ અખબારના રિપોર્ટર્સને ચુકાદો જોવા માટે મંજૂરી આપી શકાય?	હા
૨ રિપોર્ટરને સંદર્ભિત કરવો કે નહીં?	હા
૩ શું માનનીય ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	ના

૪ શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ
આદેશના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સામેલ છે? ના

૫ શું તેને દીવાની ન્યાયાધીશને પરિપત્રિત કરવો જોઈએ? ના

=====

જાગતે રહો અપીલકર્તાઓ

વિરુદ્ધ

ગુજરાતના મુખ્યમંત્રી અને ૪ સામાવાળાઓ

=====

ઉપસ્થિતી:

અરજદાર તરફે— વ્યક્તિગત ક્ષમતામાં પક્ષકાર સ્વયં

સામાવાળા – રાજ્ય સત્તાધિકારીઓ તરફે એએજી શ્રી પીકે જાની, એજીપી શ્રી

ઋત્વિજ ઓઝા સાથે

રીટ અરજી (જાહેર હિતની અરજી) નં.૧૪૩ સને ૨૦૧૪માં સામાવાળા નં.૩

તરફે વકીલ શ્રી પીએ જાડેજા

રીટ અરજી (જાહેર હિતની અરજી) નં.૨૭૮ સને ૨૦૧૪માં સામાવાળા નં.૩

તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી શાલિન મહેતા સુશ્રી વિધિ ભટ્ટ સાથે.

=====

ન્યાયપીઠ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જયંત પટેલ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ.એચ. વોરા

તારીખ: ૧૨/૦૨/૨૦૧૫

મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જયંત પટેલ દ્વારા)

૧. બન્ને અરજીઓમાં એકસરખા મુદ્દાઓ અને પ્રશ્નો સંકળાયેલા હોવાથી, તે એકસાથે સાંભળવામાં આવે છે.

૨. કેસના સંક્ષિપ્ત તથ્યો એવું જણાય છે કે અરજદાર, જે સિનિયર સિટિઝન્સ સર્વિસ ટ્રસ્ટની એક શાખા જાગતે રહોના પદાધિકારી તથા પ્રમુખ છે, તેણે માહિતી મેળવવાના અધિકાર અધિનિયમ, ૨૦૦૫ (આગળ “અધિનિયમ” તરીકે ઉલ્લેખિત) હેઠળ બન્ને અરજીઓમાં સામાવાળા નં. ૩ની અધિક માહિતી આચુક્ત તરીકે થયેલી નિમણૂકને પડકારતા આ અદાલતનો આશરો લીધો છે.

૩. કેસની પૃષ્ઠભૂમિ એવી છે કે પ્રારંભમાં માહિતી આચુક્તના પદ પરની નિમણૂકો ખાલી હતી અને કોઈ નિમણૂકો કરવામાં આવતી નહોતી અને તેથી આ અદાલત સમક્ષ અરજિ રજૂ કરવામાં આવી હતી, જેમાં આ અદાલતે રાજ્ય સરકારને નિશ્ચિત સમયમર્યાદામાં માહિતી આચુક્તના પદ પર નિમણૂક

કરવા દિશા-નિર્દેશ આપ્યો હતો. રાજ્ય સત્તાવાળાઓના જણાવ્યા મુજબ, ઉક્ત દિશા-નિર્દેશના પરિણામે પ્રક્રિયા આરંભવામાં આવી હતી. અમે રાજ્ય સરકારની મૂળ ફાઇલ પર વિચાર કર્યો છે અને એવું જણાય છે કે આ અદાલતે રિટ અરજિ (પી.આઈ.એલ.) નં. ૬૫ સને ૨૦૧૨ માં આપેલા દિશા-નિર્દેશ તેમજ આદેશના અમલીકરણ માટે એમ.સી.એ. નં. ૨૭૧૨ સને ૨૦૧૨ ની અનુગામી કાર્યવાહી વાંચી, માહિતી આયુક્તની નિમણૂક માટેની પ્રક્રિયા ૧૫મી જાન્યુઆરી, ૨૦૧૪થી શરૂ થઈ હતી. એવું જણાય છે કે જ્યારે પ્રક્રિયા ચાલુ હતી, ત્યારે અત્રેના અરજદારે મુખ્ય રિટ અરજિમાં બીજી કાર્યવાહી હાથ ધરી હતી, પરંતુ અંતે આ અદાલતે નોંધ્યું હતું કે અરજિમાં બેદરકારીપૂર્ણ નિવેદનો કરવામાં આવ્યા હતા અને અરજિનો આધાર પ્રેસ નોંધ હતો અને આ અદાલતે અરજિ ફગાવી દીધી હતી, પરંતુ અવશ્ય, ઉક્ત અરજિમાં નિમણૂકને પડકારવાના પાસાંઓનું પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું નહોતું. એવું જણાય છે કે ત્યારબાદ આ અદાલત સમક્ષ સામાવાળા નં. ૩ શ્રી ભગવંદાસ ગંદાભાઈ પંચાસરા ની વધારાના માહિતી આયુક્ત તરીકેની નિમણૂકને પડકારતી રિટ અરજિ (પી.આઈ.એલ.) નં. ૧૪૩ સને ૨૦૧૪ રજૂ કરવામાં આવી હતી. આ અદાલતે ઉક્ત અરજિમાં રાજ્ય સરકારની ફાઇલનો મૂળ અભિલેખ મંગાવ્યો હતો અને ૧૭.૮.૨૦૧૪ના રોજ રિટ અરજિ (પી.આઈ.એલ.) નં. ૧૪૩ ઓફ ૨૦૧૪ માં નીચેનો આદેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

“૧. કારણ કે, જેમના નામ કાઢી નાખવા પ્રસ્તાવિત છે એવા

કોઈપણ પક્ષકારો વિરુદ્ધ દૂર્ભાવનાના આક્ષેપો નથી, તેથી સામાવાળા નં. ૧, ૨ અને જને કાઢી નાખવાની પરવાનગી મંજૂર કરવામાં આવે છે. વધુમાં, અરજદારને સામાન્ય વહીવટ વિભાગના સચિવ મારફતે ગુજરાત રાજ્યને પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે જોડવા માટે નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

૨. પરિણામે, ગુજરાત રાજ્ય અને શ્રી બી.જી. પંચાસરા જ પક્ષકાર સામાવાળા તરીકે રહેશે. અરજદારે ગાંધીનગર ખાતે શ્રી બી.જી. પંચાસરાનું સરનામું દર્શાવી અરજીપત્રમાં સુધારો કરવો, કારણ કે વિદ્વાન એ.જી.પી.ના જણાવ્યા મુજબ તેઓ ગાંધીનગર ખાતે માહિતી આયુક્ત તરીકે કાર્યરત છે.

૩. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. નમિત શર્મા ના પ્રકરણમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે માહિતીનો અધિકાર અધિનિયમની વૈધતાઓને યથાવત્ રાખતા ફરરા ૩૯.૫ માં આ મુજબ નોંધ્યું છે.

૩૯.૫ અમે આગળ વધુ આદેશ આપીએ છીએ કે અધિનિયમની કલમ ૧૨(૩) અને ૧૫(૩) હેઠળની સમિતિઓએ, જે પ્રમાણે પ્રકરણ હોય તે પ્રમાણે, મુખ્ય

માહિતી આયુક્ત અને માહિતી આયુક્તોની નિમણૂક માટે રાષ્ટ્રપતિ અથવા રાજ્યપાલને ભલામણો કરતી વખતે, ભલામણ કરાયેલા દરેક ઉમેદવારના નામ સામે, જાહેર જીવનમાં તેની પ્રતિષ્ઠા દર્શાવતા તથ્યો, સંબંધિત વિશિષ્ટ ક્ષેત્રમાં તેનું જ્ઞાન અને તે જ ક્ષેત્રમાં તેનો અનુભવ દર્શાવતા તથ્યો અવશ્ય ઉલ્લેખવાના રહેશે અને નિમણૂક થયા બાદ આ તથ્યો અધિનિયમ હેઠળની માહિતીના અધિકારના ભાગરૂપે નાગરિકોને સુલભ હોવા જોઈએ.

૪. મૂળ ફાઈલ દર્શાવે છે કે કોઈ વિશિષ્ટ જાહેર જીવનમાં પ્રતિષ્ઠાના આધારનો, અથવા કોઈ વિશિષ્ટ ક્ષેત્રમાં વિશિષ્ટ જ્ઞાનનો, અથવા કોઈ વિશિષ્ટ ક્ષેત્રમાં વિશિષ્ટ અનુભવનો કોઈ નોંધલેખ ઉપલબ્ધ નથી. તેથી, આ બાબત વિચારણા લાયક છે.

૫. રુલ. તા. ૦૮.૧૦.૨૦૧૪ ના રોજ પરત ફરવા યોગ્ય. શ્રી પ્રકાશ જાની, વિદ્વાન વધારાના મહાધિવક્તા, શ્રી પી.પી. બનાજી, વિદ્વાન એ.જી.પી. સાથે હાજર રહી, ગુજરાત રાજ્ય

માટે સચિવ, સામાન્ય વહીવટ વિભાગ મારફતે નિયમની નોટિસની સેવા માફ કરે છે. કચેરીએ શ્રી બી.જી. પંચાસરા ને નોટિસ કાઢવી. વધુમાં, વિદ્વાન એ.જી.પી. હમણાં જ આ આદેશની જાણ સામાવાળા નં. ૨-શ્રી પંચાસરા ને કરશે.”

૪. તે બાદ, પ્રતિભાવક નં. ૩ – સ્મટી. શ્રીદેવી શુક્લાની વધારાના માહિતી આયુક્ત તરીકેની નિમણૂકને પડકારતી વધુ એક રિટ અરજી, એટલે કે રિટ અરજી (પી.આઈ.એલ.) નં. ૨૭૮ સને ૨૦૧૪, અરજદારે રજૂ કરી હોવાનું જણાય છે અને અગાઉ રિટ અરજી પહેલેથી જ સ્વીકારવામાં આવી હોવાથી, આ અદાલતે ૨૩.૧૨.૨૦૧૪ના રોજ નીચે મુજબનો આદેશ કર્યો હતો.

“૧. અમે પક્ષકાર-સ્વયં શ્રી પ્રફુલ ખાબડુભાઈ દેસાઈ, રાજ્ય સત્તાધિકારી તરફથી વિદ્વાન અધિક મહાધિવક્તા શ્રી પ્રકાશ જાની તથા સામાવાળા નં. ૩ માટે શ્રી શાલિન મહેતાને સાંભળ્યા.

૨. હાલની અરજીમાં સંકળાયેલ મુદ્દો અમારે રિટ અરજી (પી.આઈ.એલ.) નં. ૧૪૩/૧૪ માં વિચારેલ મુદ્દા સાથે ઓછાવત્તા અંશે સમાન છે, જે અન્ય સભ્ય શ્રી બી.જી. પંચાસરા ને માહિતી આયુક્ત તરીકે નિમણૂક કરવા સંબંધિત

છે. જે બેઠકમાં સમિતિએ નિર્ણય લીધો હતો તેની તારીખ એક જ છે. કાર્યવાહી પણ સમાન છે. આ અદાલતે ઉક્ત રિટ અરજી (પી.આઇ.એલ.) નં. ૧૪૩/૧૪ માં, પરિચ્છેદ ૩ અને ૪ માં, નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું—

૩. સર્વોચ્ચ અદાલતે યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. નામિત શર્માએ માહિતી મેળવવાના અધિકાર અધિનિયમની માન્યતાઓને યથાવત્ રાખતાં પરિચ્છેદ ૩૯.૫ માં આ મુજબ અવલોકન કર્યું છે.

૩૯.૫ અમે વધુમાં આદેશ કરીએ છીએ કે અધિનિયમની કલમ ૧૨(૩) અને ૧૫(૩) હેઠળની સમિતિઓએ, પરિસ્થિતિ મુજબ, મુખ્ય માહિતી આચુક્ત અને માહિતી આચુક્તોની નિમણૂક માટે રાષ્ટ્રપતિ અથવા રાજ્યપાલને ભલામણો કરતી વખતે, ભલામણ કરાયેલા દરેક ઉમેદવારના નામ સામે તેની જાહેર જીવનમાં પ્રતિષ્ઠા, સંબંધિત વિશિષ્ટ ક્ષેત્રમાં તેનું જ્ઞાન અને તે વિશિષ્ટ ક્ષેત્રમાં તેનો અનુભવ દર્શાવતા તથ્યોનો ઉલ્લેખ કરવો ફરજિયાત રહેશે અને નિમણૂક થયા બાદ આ તથ્યો અધિનિયમ હેઠળ માહિતી મેળવવાના નાગરિકોના

અધિકારના ભાગરૂપે નાગરિકોને સુલભ હોવા જોઈએ.

૪. મૂળ ફાઈલ દર્શાવે છે કે કોઈ વિશિષ્ટ જાહેર જીવનમાં વિશિષ્ટ પ્રતિષ્ઠાના આધારનો, અથવા કોઈ વિશિષ્ટ ક્ષેત્રમાં વિશિષ્ટ જ્ઞાનનો, અથવા કોઈ વિશિષ્ટ ક્ષેત્રમાં વિશિષ્ટ અનુભવનો કોઈ નોંધલેખ નથી. તેથી, આ મામલો વિચારણા લાયક છે.

૩. કારણ કે કાર્યવાહી સામાન્ય છે અને સામાવાળા નં.૩ માટે પણ વિચારણા એકસાથે જ કરવામાં આવી હતી, તેથી અમે માનીએ છીએ કે પ્રવેશના હેતુસર સમાન દૃષ્ટિકોણ અપનાવવો યોગ્ય બને છે. તેથી, નિયમ તા. ૧૯.૦૧.૨૦૧૫ના રોજ પરત ફરવા પાત્ર. શ્રી ઓઝા, વિદ્વાન એ.જી.પી. તેમજ સુશ્રી વિધી ભટ્ટ અનુક્રમે રાજ્ય પ્રાધિકરણ અને સામાવાળા નં.૩ તરફથી હાજર રહે છે અને નિયમની નોટિસનો ત્યાગ કરે છે.

૪. જો પક્ષકારો એવી ઈચ્છા ધરાવતા હોય તો તેઓ ઉપરોક્ત તારીખ પહેલાં દાવાપત્રો પૂર્ણ કરી શકે છે”.

૫. અમે આ નોંધ લઈએ છીએ કે બંને અરજીઓમાં સંબંધિત સામાવાળા નં. ૩ ની વધારાના માહિતી આયુક્ત તરીકે નિમણૂક સમિતિના સામૂહિક નિર્ણયથી કરવામાં આવી હતી અને તેથી, વ્યક્તિઓમાંના એક એવા

શ્રી પંચાસરાની નિમણૂકને પડકારતી અરજી સ્વીકારવામાં આવી હોવાથી, આ અદાલતે શ્રીમતી શુક્લાની માહિતી આયુક્ત તરીકેની નિમણૂકને પડકારતી અનુગામી અરજીને પણ સ્વીકારવી યોગ્ય ગણાવી હતી. ત્યારબાદ, કાર્યવાહી સંબંધિત પક્ષકારો દ્વારા સોગંદનામાંઓ તથા વધારાના સોગંદનામાંઓ દાખલ કરવામાં આવ્યા છે અને આજે, અમે બંને અરજીઓમાં અરજદાર તરીકે પોતે જ હાજર રહેલા શ્રી પ્રફુલ દેસાઈ, રાજ્ય સત્તાધિકારીઓ તરફથી શ્રી રુત્વિજ ઓઝા, વિદ્વાન એ.જી.પી. સાથે હાજર રહેલા વિદ્વાન વધારાના મહાન્યાયવાદી શ્રી પ્રકાશ જાની, રિટ અરજી (પી.આઈ.એલ.) નં. ૧૪૩ ઓફ ૨૦૧૪ માં સામાવાળા નં. ૩ માટે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી જાડેજા અને રિટ અરજી (પી.આઈ.એલ.) નં. ૨૭૮ ઓફ ૨૦૧૪ માં સામાવાળા નં. ૩ માટે કુમારી વિધી ભટ્ટ સાથે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી શાલિન મહેતાની દલીલો સાંભળી છે.

૬. વિચારણા માટેનો પ્રશ્ન તથા હાલના કેસના તથ્યોનો ઉલ્લેખ કરતા પહેલાં, અમને અધિનિયમની આવશ્યકતા તેમજ સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર વિચાર કરવો યોગ્ય જણાય છે. અધિનિયમની કલમ ૧૫ ની જોગવાઈઓ મુજબ, રાજ્ય મુખ્ય માહિતી આયુક્ત અને રાજ્ય માહિતી આયુક્તની નિમણૂક કરવામાં આવવાની છે. સરળ સંદર્ભ માટે અધિનિયમની કલમ ૧૫ નીચે મુજબ વાંચાય છે:

“માહિતી મેળવવાના અધિકાર અધિનિયમ, ૨૦૦૫ની

કલમ-૧૫

૧૫. રાજ્ય માહિતી આયોગની રચના-

(૧) દરેક રાજ્ય સરકાર, અધિકૃત રાજપત્રમાં જાહેરનામા દ્વારા,(રાજ્યનું નામ) માહિતી આયોગ, નામ ધરાવતી સંસ્થા રચશે જે આ અધિનિયમ હેઠળ તેને સોંપવામાં આવેલી ફરજો નિભાવશે અને તેને પ્રદાન કરવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરશે.

રાજ્ય માહિતી આયોગનું ગઠન નીચે મુજબ હશે —

(અ) રાજ્યના મુખ્ય માહિતી આયુક્ત; અને

(બી) રાજ્યના માહિતી આયોગના એવા સંખ્યાના રાજ્ય માહિતી આયુક્તો, જે દસથી વધુ ન હોય, જેટલા જરૂરી માનવામાં આવે.

(૩) રાજ્ય મુખ્ય માહિતી આયુક્ત અને રાજ્ય માહિતી આયુક્તોની નિયુક્તિ રાજ્યપાલ દ્વારા એવી સમિતિની ભલામણ પર કરવામાં આવશે, જેમાં

(૧) મુખ્યમંત્રી, જે સમિતિના અધ્યક્ષ રહેશે;

(૨) વિધાનસભામાં વિરોધ પક્ષના નેતા;

(૩) અને મુખ્યમંત્રી દ્વારા નામિત મંત્રીમંડળના એક મંત્રીનો સમાવેશ થશે.

સ્પષ્ટીકરણ.— શંકાઓના નિવારણના હેતુસર, આથી ઘોષિત કરવામાં આવે છે કે જ્યાં વિધાનસભામાં વિરોધ પક્ષના નેતાને તે રીતે માન્યતા આપવામાં આવી ન હોય, ત્યાં વિધાનસભામાં સરકારના વિરોધમાં આવેલા એકમાત્ર સૌથી મોટા જૂથના નેતાને વિરોધ પક્ષના નેતા તરીકે માનવામાં આવશે. રાજ્ય માહિતી આયોગના કાર્યો પર સામાન્ય અધિક્ષણ, દિશાનિર્દેશ અને વહીવટ રાજ્ય મુખ્ય માહિતી આયુક્તમાં નિહિત રહેશે, જેમને રાજ્ય માહિતી આયુક્તો દ્વારા સહાય આપવામાં આવશે, અને તેઓ આ અધિનિયમ હેઠળ અન્ય કોઈ સત્તાધિકારીના દિશાનિર્દેશને આધીન થયા વગર, સ્વાયત્ત રીતે રાજ્ય માહિતી આયોગ દ્વારા ઉપયોગમાં લઈ શકાય તેવી અથવા કરવામાં આવી શકે તેવી બધી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકશે તથા એવા બધા કૃત્યો અને બાબતો કરી શકશે. રાજ્ય મુખ્ય માહિતી આયુક્ત અને રાજ્ય માહિતી આયુક્તો જાહેર જીવનમાં પ્રતિષ્ઠિત વ્યક્તિઓ હશે, જેઓને કાયદા, વિજ્ઞાન અને પ્રૌદ્યોગિકી, સામાજિક સેવા, વ્યવસ્થાપન, પત્રકારિતા, જનમાધ્યમ અથવા પ્રશાસન અને શાસન ક્ષેત્રે વ્યાપક જ્ઞાન અને અનુભવ હશે. રાજ્ય મુખ્ય માહિતી આયુક્ત અથવા રાજ્ય માહિતી આયુક્ત, જે તે પરિસ્થિતિ મુજબ, સંસદના સભ્ય

અથવા કોઈ રાજ્ય અથવા સંઘ પ્રદેશની વિધાનસભાના સભ્ય નહીં હોય, અથવા અન્ય કોઈ લાભના પદ પર નહીં હોય, અથવા કોઈ રાજકીય પક્ષ સાથે સંકળાયેલા નહીં હોય, અથવા કોઈ વ્યવસાય ચલાવતા નહીં હોય, અથવા કોઈ વ્યવસાયિક વ્યવસાયનો અનુસરણ કરતા નહીં હોય. રાજ્ય માહિતી આયોગનું મુખ્ય મથક રાજ્યમાં એવા સ્થળે રહેશે, જે રાજ્ય સરકાર સત્તાવાર રાજપત્રમાં જાહેરનામા દ્વારા નિર્દિષ્ટ કરે, અને રાજ્ય માહિતી આયોગ રાજ્ય સરકારની પૂર્વમંજૂરીથી રાજ્યના અન્ય સ્થળોએ કચેરીઓ સ્થાપિત કરી શકશે.”

૭. અધિનિયમની કલમો ૧૨(૩) અને ૧૨(૫), જે કેન્દ્રીય મુખ્ય માહિતી આયોગ માટે છે, તેમજ અધિનિયમની કલમો ૧૫(૩) અને ૧૫(૫), જે રાજ્ય મુખ્ય માહિતી આયોગ અને વધારાના માહિતી આયોગ માટે છે, તેની બંધારણીય માન્યતા સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ પડકારવામાં આવી હતી. પ્રારંભમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નામિત શર્મા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા કેસમાં આપેલા પોતાના નિર્ણયમાં, જે (૨૦૧૩) ૧ એસ.સી.સી. ૭૪૫ માં અહેવાલિત છે, બંધારણીય માન્યતા યથાવત્ રાખતાં સંબંધિત કાયદાની જોગવાઈઓનું સીમિત અર્થઘટન કર્યું હતું, પરંતુ ત્યારબાદ, ઉક્ત નિર્ણય વિરુદ્ધ સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ પુનર્વિચાર અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી . અનુસંધાને,

સર્વોચ્ચ અદાલતે યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. નામિત શર્મા કેસમાં પુનર્વિચાર અરજીમાં આપેલા પોતાના નિર્ણયમાં, જે (૨૦૧૩) ૧૦ એસ.સી.સી. ૩૫૯ માં અહેવાલિત છે, નામિત શર્મા કેસમાં આપેલા પોતાના અગાઉના નિર્ણયનું પુનર્મૂલવણી કર્યા પછી, પરિચ્છેદ ૩૯ થી ૩૯.૬ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“૩૯. સર્વોચ્ચ અદાલતના નિયમો, ૧૯૬૬ ના આદેશ ૪૦ હેઠળ આ અદાલત નોંધપોથીના મુખ પર જ પ્રગટ થતી ભૂલના આધારે પોતાના ચુકાદા અથવા આદેશનું પુનર્વિલોકન કરી શકે છે અને પુનર્વિલોકન માટેની અરજી પર કાયદાની અથવા હકીકતની ભૂલના આધારે પોતાના નિર્ણયને ઉલટાવી શકે છે અથવા તેમાં ફેરફાર કરી શકે છે. કારણ કે પુનર્વિલોકન હેઠળનો ચુકાદો કાયદાની ભૂલથી પીડિત છે, અમે પુનર્વિલોકન અરજીઓ મંજૂર કરીએ છીએ, પુનર્વિલોકન હેઠળના ચુકાદામાં આપેલ નિર્દેશો અને ઘોષણાઓને પાછા ખેંચીએ છીએ અને રિટ અરજી (સી) નં. ૨૧૦/૨૦૧૨ નો નીચેની ઘોષણાઓ અને નિર્દેશો સાથે નિકાલ કરીએ છીએ:

૩૯.૧ અમે જાહેર કરીએ છીએ કે અધિનિયમની કલમ ૧૨(૫) અને ૧૫(૫) સંવિધાનથી પર નથી.

૩૯.૨ અમે જાહેર કરીએ છીએ કે અધિનિયમની કલમ ૧૨(૬) અને ૧૫(૬) સંસદના સભ્ય અથવા જે તે સ્થિતિ

મુજબ કોઈપણ રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશની વિધાનસભાના સભ્યને, અથવા લાભના કોઈપણ અન્ય પદ પર રહેલી વ્યક્તિને, અથવા કોઈ રાજકીય પક્ષ સાથે સંકળાયેલ વ્યક્તિને, અથવા કોઈ વ્યવસાય ચલાવતી અથવા કોઈ વ્યવસાયિક વ્યવસાય કરતી વ્યક્તિને મુખ્ય માહિતી આયુક્ત અથવા માહિતી આયુક્ત તરીકે નિમણૂક માટે વિચારણા કરવામાં અવરોધરૂપ થતી નથી, પરંતુ આવી વ્યક્તિ મુખ્ય માહિતી આયુક્ત અથવા માહિતી આયુક્ત તરીકે નિમવામાં આવ્યા પછી, તે મુખ્ય માહિતી આયુક્ત અથવા માહિતી આયુક્ત તરીકે કાર્ય કરે છે તે અવધિ દરમિયાન સંસદના સભ્ય અથવા કોઈપણ રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશની વિધાનસભાના સભ્ય તરીકેનું પદ છોડવાનું રહેશે, અથવા લાભનું કોઈપણ અન્ય પદ ધારણ કરવાનું બંધ કરવાનું રહેશે, અથવા કોઈ રાજકીય પક્ષ સાથે સંકળાયેલા રહેવાનું બંધ કરવાનું રહેશે, અથવા કોઈ વ્યવસાય ચલાવવાનું અથવા કોઈ વ્યવસાયિક વ્યવસાય કરવાનું બંધ કરવાનું રહેશે.

૩૯.૩ અમે આદેશ આપીએ છીએ કે અધિનિયમની કલમ ૧૨(૫) અને ૧૫(૫) માં ઉલ્લેખિત ક્ષેત્રોમાં વ્યાપક જ્ઞાન અને અનુભવ ધરાવતા જાહેર જીવનમાં પ્રતિષ્ઠિત

વ્યક્તિઓને જ માહિતી આયુક્ત અને મુખ્ય માહિતી આયુક્ત તરીકે નિમણૂક માટે વિચારવામાં આવે.

૩૯.૪ અમે વધુમાં આદેશ આપીએ છીએ કે અધિનિયમની કલમ ૧૨(૫) અને ૧૫(૫)માં ઉલ્લેખિત તમામ ક્ષેત્રોમાં, એટલે કે કાયદો, વિજ્ઞાન અને પ્રૌદ્યોગિકી, સામાજિક સેવા, વ્યવસ્થાપન, પત્રકારિતા, જનમાધ્યમ અથવા વહીવટ અને શાસન ક્ષેત્રે વ્યાપક જ્ઞાન અને અનુભવ ધરાવતા જાહેર જીવનના પ્રતિષ્ઠિત વ્યક્તિઓને, અધિનિયમની કલમ ૧૨(૩) અને ૧૫(૩) હેઠળની સમિતિઓ દ્વારા મુખ્ય માહિતી આયુક્ત અથવા માહિતી આયુક્તોની નિમણૂક માટે વિચારવામાં આવે.

૩૯.૫ અમે વધુમાં આદેશ આપીએ છીએ કે અધિનિયમની કલમ ૧૨(૩) અને ૧૫(૩) હેઠળની સમિતિઓએ, જે તે પરિસ્થિતિ મુજબ, મુખ્ય માહિતી આયોગપતિ અને માહિતી આયોગપતિઓની નિમણૂક માટે રાષ્ટ્રપતિ અથવા રાજ્યપાલને ભલામણો કરતી વખતે, ભલામણ કરાયેલા દરેક ઉમેદવારના નામ સામે, જાહેર જીવનમાં તેમની પ્રતિષ્ઠા, વિશિષ્ટ ક્ષેત્રમાં તેમનું જ્ઞાન અને તે વિશિષ્ટ ક્ષેત્રમાં તેમનો અનુભવ દર્શાવતા તથ્યોનો ઉલ્લેખ

કરવો આવશ્યક છે અને નિમણૂક થયા બાદ આ તથ્યો
અધિનિયમ હેઠળની માહિતીના અધિકારના ભાગરૂપે
નાગરિકોને ઉપલબ્ધ હોવા જ જોઈએ.

૩૯.૬ અમે આ પણ નિર્દેશ કરીએ છીએ કે જ્યાં જ્યાં મુખ્ય માહિતી આયુક્તનું એવું મત હોય કે માહિતી આયોગ સમક્ષ આવતી કોઈ બાબતમાં કાયદાના જટિલ પ્રશ્નોનો નિર્ણય કરવો પડશે, ત્યાં તે ખાતરી કરશે કે તે બાબતની સુનાવણી એવા માહિતી આયુક્ત દ્વારા કરવામાં આવે જેને કાયદાના ક્ષેત્રમાં વ્યાપક જ્ઞાન અને અનુભવ હોય.”

[ભાર આપવામાં આવ્યો.]

૮. ઉપરોક્તથી સ્પષ્ટ થાય છે કે અધિનિયમની કલમ ૧૨(પ) અને ૧૫(પ) ને બંધારણવિરોધી ગણવામાં આવેલ નથી, પરંતુ અધિનિયમની કલમ ૧૨(પ) અને ૧૫(પ) ની બંધારણીય માન્યતા જાળવી રાખતાં સર્વોચ્ચ અદાલતે ઉપરોક્ત જોગવાઈઓને સંકુચિત અર્થમાં વાંચી છે અને સાથે સાથે પરિચ્છેદ ૩૯.૩ થી ૩૯.૬ સુધી દિશાનિર્દેશો પણ આપ્યા છે. હાલના મામલે અમને એવું જણાય છે કે દિશાનિર્દેશ નં. ૩૯.૩, ૩૯.૪ અને ૩૯.૫ ની ભૂમિકા રહેશે, પરંતુ તે દિશાનિર્દેશો ઉપર અહીં અગાઉથી જ પુનરુત્પાદિત કરાયેલા હોવાથી, તેને ફરીથી દોહરાવવાની આવશ્યકતા નથી. પરંતુ ઉપરોક્ત

દિશાનિર્દેશના પરિચ્છેદ ૩૯.૩ ના અવલોકનથી જણાય છે કે અધિનિયમની કલમ ૧૨(૫) અને ૧૫(૫) હેઠળ ઉલ્લેખિત ક્ષેત્રોમાં વિશાળ જ્ઞાન અને અનુભવ ધરાવતા જાહેર જીવનમાં પ્રતિષ્ઠિત વ્યક્તિઓને જ માહિતી આયુક્ત અને મુખ્ય માહિતી આયુક્ત તરીકે નિમણૂક માટે વિચારવા જેવા છે. દિશાનિર્દેશ નં. ૩૯.૪ મુજબ, જાહેર જીવનમાં પ્રતિષ્ઠિત એવી વ્યક્તિ, જેને કલમ ૧૨(૫) અને ૧૫(૫) હેઠળ નિર્ધારિત તમામ ક્ષેત્રોમાં, અર્થાત્ કાનૂન, વિજ્ઞાન અને પ્રૌદ્યોગિકી, સામાજિક સેવા, વ્યવસ્થાપન, પત્રકારિત્વ, જનમાધ્યમ અથવા વહીવટ અને શાસન ક્ષેત્રે વ્યાપક જ્ઞાન અને અનુભવ હોય, તેને મુખ્ય માહિતી આયુક્ત અથવા માહિતી આયુક્તની નિમણૂક માટે અધિનિયમની કલમ ૧૨(૩) અને ૧૫(૩) હેઠળની સમિતિ દ્વારા વિચારણા કરવી રહે છે. વધુમાં, દિશાનિર્દેશ નં. ૩૯.૫ મુજબ, અધિનિયમની કલમ ૧૨(૩) અને ૧૫(૩) હેઠળની સમિતિએ, યથાપ્રસંગ, મુખ્ય માહિતી આયુક્ત અથવા માહિતી આયુક્તની નિમણૂક માટે રાષ્ટ્રપતિ અથવા રાજ્યપાલને ભલામણો કરતી વખતે, ભલામણ કરાયેલા દરેક ઉમેદવારના નામ સામે તેના જાહેર જીવનમાં પ્રતિષ્ઠિત હોવાના તથ્યો, વિશિષ્ટ ક્ષેત્રમાં તેના જ્ઞાન તથા તે વિશિષ્ટ ક્ષેત્રમાં તેના અનુભવ દર્શાવતા તથ્યોનો ઉલ્લેખ કરવો જ જોઈએ એવો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે. આગળ એમ પણ નિર્દેશિત કરવામાં આવ્યું છે કે નિમણૂક થયા પછી તે તથ્યો માહિતીના અધિકાર અધિનિયમના ભાગરૂપે નાગરિકોને ઉપલબ્ધ રહેવા જોઈએ. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, જ્યારે સમિતિ આ બાબત પર વિચાર કરે ત્યારે,

સર્વોચ્ચ અદાલતે “ઉદ્દેખ કરવો જ જોઈએ” એવા શબ્દો વાપર્યા હોવાથી, યથાપ્રસંગ રાષ્ટ્રપતિ અથવા રાજ્યપાલને ભલામણ કરતી વખતે, જાહેર જીવનમાં પ્રતિષ્ઠા બાબતે અથવા કાનૂન, અથવા વિજ્ઞાન અને પ્રૌદ્યોગિકી, અથવા સામાજિક સેવા, અથવા વ્યવસ્થાપન, અથવા પત્રકારિત્વ, અથવા જનમાધ્યમ અથવા વહીવટ અને શાસન જેવા ક્ષેત્રોમાંના કોઈ વિશિષ્ટ ક્ષેત્રમાં તેના જ્ઞાન બાબતે અભિપ્રાય રચી તેને નોંધવો ફરજિયાત બને છે. અમે સ્પષ્ટ કરી દઈએ કે કાયદામાં અલ્પવિરામ આપવામાં આવેલ હોવાથી, ઉપરોક્ત સંદર્ભિત ક્ષેત્રોમાંથી કોઈ એક અથવા એકથી વધુ ક્ષેત્ર સમિતિ દ્વારા અભિપ્રાય રચવા માટે પૂરતા થઈ શકે છે.

૯. અમારા સુવિચારિત મત મુજબ, મુખ્ય માહિતી આયુક્ત અને માહિતી આયુક્તની નિમણૂક માટે અધિનિયમની કલમ ૧૨(૩) અને ૧૫(૩)ને અધિનિયમની કલમ ૧૨(૫) અને ૧૫(૫)ની જોગવાઈઓ સાથે વાંચતાં, પરિચ્છેદ ૩૯.૫માં આપેલ દિશાનિર્દેશને સર્વોચ્ચ અદાલતે અવશ્યપાલનિય અને અંતર્નિહિત આવશ્યકતા તરીકે, મર્યાદિત અર્થઘટન દ્વારા, વાંચેલો માનવો પડે. આ કહેવાની બહુ જરૂર નથી કે જ્યારે કોઈ કાયદેસરની જોગવાઈની બંધારણીય માન્યતા પડકાર હેઠળ હોય અને તે બંધારણીય માન્યતાને યથાવત્ રાખતાં, બંધારણીય અદાલતે કોઈ વિશિષ્ટ કાયદાનું મર્યાદિત અર્થઘટન કરીને તેમાં કોઈ ચોક્કસ અંતર્નિહિત વ્યવસ્થા વાંચી હોય જેથી તેની બંધારણીય

માન્યતા જળવાઈ રહે, ત્યારે તેને પૂર્ણરૂપે અવશ્યપાલનિય તરીકે જ વાંચવું જોઈએ અને તેને માત્ર નિર્દેશાત્મક ગણાવી શકાતું નથી. અવશ્યપાલનિય આવશ્યકતાના કિસ્સામાં, તે સમિતિ દ્વારા સત્તાના ઉપયોગ માટે એક અંતર્નિહિત યાંત્રિકતા બની જાય છે અને તેમાંથી કોઈપણ ભંગ અથવા આવા દિશાનિર્દેશનું પાલન ન થવું, નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયાને દૂષિત કરી નાખે છે; જ્યારે એવો દિશાનિર્દેશ, જેને જો નિર્દેશાત્મક માનવામાં આવે, ત્યારે નિર્ણય રદ કરતાં પહેલાં અદાલત સંતોષકારક પાલન થયું છે કે નહીં તે પ્રશ્નની તપાસ કરી શકે. અમારા સુવિચારિત મત મુજબ, પરિચ્છેદ ૩૯.૫નો દિશાનિર્દેશ નિર્દેશાત્મક ગણાવી શકાય નહીં, પરંતુ તેને અવશ્યપાલનિય ગણવો આવશ્યક છે અને આ પરિસ્થિતિમાં, સામાવાળા રાજ્યના વિદ્વાન વધારાના મહાન્યાયવાદી તથા સંબંધિત નિમણૂકપ્રાપ્તોના તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલે કરેલી, તાત્વિક પાલનને ધ્યાનમાં લેવા બાબતની દલીલ સ્વીકારવા યોગ્ય છે એવું અમને લાગતું નથી.

૧૦. ઉપરોક્ત કાનૂની સ્થિતિના આ પરિપ્રેક્ષ્યમાં, હવે અમારે કેસના તથ્યોનું વધુ પરીક્ષણ કરવાની જરૂર છે.

૧૧. મૂળ દફતર દર્શાવે છે કે આ અદાલતે રિટ અરજી (પી.આઈ.એલ.) નં. ૬૫/૨૦૧૨ માં આપેલા નિર્દેશને ધ્યાનમાં રાખીને માહિતી આયોગની નિમણૂક કરવી જરૂરી છે તે બાબતે સક્ષમ સત્તાધિકારીનું ધ્યાન દોરવા માટેની

પ્રક્રિયા તા. ૧૫.૧.૨૦૧૪ થી આરંભવામાં આવી હતી. તે અનુસંધાને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી અને સી.એમ. કાર્યાલય દ્વારા જણાવ્યા મુજબ તા. ૪.૨.૨૦૧૪ ના રોજ બેઠક યોજી શકાય એવો નિર્ણય લેવાયો હતો. ત્યારબાદ તા. ૪.૨.૨૦૧૪ ના રોજ (૧) રાજ્યના મુખ્યમંત્રી, (૨) ગુજરાત રાજ્યના વિરોધ પક્ષના નેતા અને (૩) નાણાં, આરોગ્ય અને પરિવહન પ્રધાનનો સમાવેશ ધરાવતી સમિતિની બેઠક યોજાઈ હતી. સમિતિની કાર્યવાહીની નોંધ પણ રિટ અરજી (પી.આઈ.એલ.) નં. ૨૭૮/૨૦૧૪ ના પાનું ૧૦૩ પર રજૂ કરવામાં આવી છે. ઉક્ત કાર્યવાહીમાં ત્રીજા પરિચ્છેદ સુધી નિમણૂકની જરૂરિયાત અંગે ઉદ્દેખ છે. ત્યારબાદના પરિચ્છેદમાં, એટલે કે ચોથા પરિચ્છેદમાં, એવું નોંધવામાં આવ્યું છે કે સમિતિની બેઠક મુખ્યમંત્રીના અધ્યક્ષપદ હેઠળ યોજાઈ હતી; પરંતુ અંતિમ પરિચ્છેદમાં, જે વર્તમાન અરજીઓ માટે સપ્રસંગ છે, તેનું અંગ્રેજી અનુવાદ નીચે મુજબ રજૂ કરી શકાય:

"પસંદગી સમિતિ દ્વારા થયેલ વિચારવિમર્શના અંતે,
સર્વાનુમતે નીચે મુજબ માહિતી આયુક્તની ખાલી જગ્યા માટે
બે વ્યક્તિઓની ભલામણ કરવાનો નિર્ણય કરવામાં આવે છે:
(૧) શ્રીમતી શ્રીદેવી શુક્લા – નિવૃત્ત સંયુક્ત સચિવ (૨)
પંચાસરા ભગવંદાસ ગાંધાભાઈ – નવસારી

નોંધ: ઉપરોક્ત બન્ને વ્યક્તિઓની જીવનવૃત્તાંત-માહિતી

સંલગ્ન છે.”

૧૨. સમિતિ દ્વારા કરવામાં આવેલ ઉપરોક્ત વિચારણા, અમારી દષ્ટિએ, પેરા ૩૯.૫ માં સર્વોચ્ચ અદાલતે આપેલ નિર્દેશનું પાલન ગણાવી શકાય તેવી નથી, તેનું સાદું કારણ એ છે કે ઉમેદવારોમાંથી કોઈ એક અંગે તેના જાહેર જીવનમાં પ્રખર સ્થાન અંગે અથવા કોઈ વિશિષ્ટ ક્ષેત્રમાં તેના જ્ઞાન અને અનુભવ અંગે કોઈ અભિપ્રાયની રચના કરવામાં આવી નથી. જો એવો કેસ હોત કે સમિતિ સમક્ષ જે-તે ઉમેદવારના જીવનવૃત્તાંત મૂકવામાં આવ્યા હતા, તે સંબંધિત ઉમેદવાર વિરુદ્ધ ઉપરોક્ત અભિપ્રાય-રચનાના પાસાઓનો ઉલ્લેખ સમિતિએ કર્યો હોત, તો બાબત ભિન્ન પાયા પર ઉભી રહી શકી હોત અને ભિન્ન પ્રકારની વિચારણા પાત્ર બની હોત, પરંતુ તે હેતુસર કંઈપણ દર્શાવવામાં આવ્યું નથી. આ પરિસ્થિતિઓમાં, અમે માનીએ છીએ કે ભારત સંઘ વિ. નમિત શર્મા (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે, કલમ ૧૨(૫) અને ૧૫(૫) ની સાંવિધાનિક માન્યતા યથાવત્ રાખતી વખતે, ઉપર ઉલ્લેખિત જે નિર્દેશો આપ્યા હતા અને જે, ઉપર જણાવ્યા મુજબ, ફરજિયાત સ્વરૂપના હતા, તેમની ફરજિયાત પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી. એકવાર, જેમ અગાઉ નિરીક્ષિત કરવામાં આવ્યું છે તેમ, અધિનિયમની કલમ ૧૨(૩) અને ૧૫(૩) હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરતાં, કલમ ૧૨(૫) અને ૧૫(૫) ની જોગવાઈઓ સાથે વાંચી, સર્વોચ્ચ અદાલતે અંતર્નિહિત ચાંત્રિકી સ્વરૂપે જે ફરજિયાત પ્રક્રિયા

મર્યાદિત અર્થઘટન દ્વારા નિર્ધારિત કરી હતી, તેનું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી, ત્યારે એવું કહી શકાય કે સંબંધિત વ્યક્તિઓની માહિતી આયુક્ત તરીકે નિમણૂક કરવા બાબતનો સમિતિનો નિર્ણય દુષિત થયો છે.

૧૩. શ્રી જાની, વિદ્વાન વધારાના મહાધિવક્તા તેમજ નિયુક્ત થયેલાઓ તરફથી હાજર વિદ્વાન વકીલે એવો દાવો કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો કે, જ્યારે સંબંધિત ઉમેદવારોનો જીવનવૃત્તાંત સમિતિ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે આ અદાલત તે સામગ્રીનું પરીક્ષણ કરી શકે અને જો આ અદાલત એવું નિષ્કર્ષે કે નિયુક્ત થયેલાઓને જાહેર જીવનમાં પ્રતિષ્ઠા હતી અથવા અધિનિયમની કલમ ૧૨(પ) હેઠળ આવરી લેવાયેલા સંબંધિત ક્ષેત્રમાં તેમના જ્ઞાન અને અનુભવને આધારે પ્રતિષ્ઠા હતી, તો આ અદાલત અથવા તો એવું માની શકે કે નોંધપાત્ર પાલન થયું છે અથવા સમિતિનો નિર્ણય, જ્યારે સામગ્રી પહેલેથી જ તેના સમક્ષ હતી અને તેનું પરીક્ષણ આ અદાલત દ્વારા પણ કરવામાં આવે છે, તેમાં હસ્તક્ષેપ ન કરે.

૧૪. અમારા મત મુજબ, ઉપર અત્રે અમારા દ્વારા કરવામાં આવેલ અવલોકન મુજબ, જ્યારે કોઈ દિશાનિર્દેશને ફરજિયાત માનવામાં આવે છે, ત્યારે નોંધપાત્ર પૂર્તતા શોધવાનો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી. વધુમાં, જો કોઈ અભિપ્રાય બાંધવામાં આવેલ હોય, જે ફરજિયાત આવશ્યકતા છે, તો એવું કહી

શકાય કે અદાલત વધુમાં તપાસી શકે કે આવા અભિપ્રાયની રચનાને વિગતોનો આધાર છે કે નહીં, અને ત્યારબાદ અદાલત વિગતોની પુર્તતા અંગે તપાસમાં ન ઉતરે. પરંતુ, એવા મામલામાં જ્યાં અભિપ્રાયની રચના અંગે સંપૂર્ણ અભાવ હોય, જે ઉપર અત્રે અમારા દ્વારા અવલોકિત મુજબ ફરજિયાત આવશ્યકતા માનવામાં આવી છે, ત્યાં અમે વિદ્વાન વકીલની આ રજૂઆત સ્વીકારી શકતા નથી કે અમે સ્વયં સામગ્રીની તપાસ કરીએ, અભિપ્રાય રચીએ અને ત્યારબાદ યોગ્ય નિર્ણય લઈએ. અમારા મત મુજબ, આવો ઉપક્રમ માત્ર સંપૂર્ણપણે અનાવશ્યક જ નહીં હોય, પરંતુ જો અમારે સમિતિ દ્વારા કરવામાં આવેલી નિર્ણય-પ્રક્રિયાની ન્યાયિક સમીક્ષા કરવી હોય, તો એવો ઉપક્રમ અનુમત્ય પણ ગણાય નહીં.

૧૫. વધુમાં, એવું બની શકે છે કે સમિતિ પછીથી આવા સામગ્રી પર વિચાર કરે, તે અન્ય ઉમેદવાર સાથે હોય અથવા તેના વિના હોય, અને તે તબક્કે જો કોઈપણ ઉમેદવાર અંગેનો અભિપ્રાય પહેલેથી જ રચાઈ ગયો હોય, તો અદાલત આ અભિપ્રાયની રચનાના પાસાઓનું પરીક્ષણ કરી શકે કે તે સત્તાના ઉપયોગ સાથે સંબંધિત આધારે છે કે નહીં; પરંતુ એવા કિસ્સામાં, જેમાં અભિપ્રાયની રચનાનો સંપૂર્ણ અભાવ હોય, જે સર્વોચ્ચ અદાલતે ફરજિયાત આવશ્યકતા ગણાવી છે, ત્યાં અમને એવું લાગતું નથી કે એવી કસરત હાથ ધરવામાં આવી શકે, જેમ કે વિદ્વાન વધારાના મહાન્યાયવાદી તેમજ સંબંધિત નિયુક્તપદધારક તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી

છે.

૧૬. વિદ્વાન વધારાના મહાન્યાયવાદી તેમજ શ્રી શાલિન મહેતાએ એવો તર્ક રજૂ કરવાનો પ્રયત્ન કર્યો હતો કે અત્રેના અરજદારે જ અગાઉની રિટ અરજી દાખલ કરી હતી, જેમાં શ્રીમતી શુક્લાની કરવામાં આવેલી નિમણૂકને પડકારવા માટે પણ પ્રાર્થના કરવામાં આવી હતી અને ઉક્ત અરજી અદાલતે ફગાવી દીધી હતી, તેથી આ અદાલતે આ પ્રશ્નનું પુનઃપરીક્ષણ કરવું જોઈએ નહીં. એવો તર્ક પણ રજૂ કરવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો હતો કે આવી અરજી, ગુજરાત વડી અદાલત (જાહેર હિતની અરજી માટેની પ્રથા અને પ્રક્રિયા) નિયમો, ૨૦૧૦ મુજબ, આ અદાલતના જાહેર હિત અરજી અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ આવતી નથી અને તેથી, જાહેર હિતને ઉજાગર કરવાનો દાવો કરનાર એવી જ વ્યક્તિ રહેલા અરજદારને આ અદાલતે કોઈ રાહત આપવી જોઈએ નહીં.

૧૭. અમે નોંધ લઈ શકીએ છીએ કે આ અદાલતના પૂર્વવર્તી નિર્ણયમાં, રિટ અરજી (પી.આઈ.એલ.) નં. ૧૦૩ સન ૨૦૧૪માં, આ અદાલતે પરિણેદ ૨.૪ માં એવું નોંધ્યું હતું કે વિષયસંદર્ભે જરૂરી પક્ષકારોને પક્ષકાર તરીકે જોડવામાં આવ્યા ન હતા અને અદાલતે વધુમાં એવું પણ નોંધ્યું હતું કે કોઈપણ આધાર વિના બેદરકાર નિવેદનો કરવામાં આવ્યા હતા અને તેથી અદાલતે અરજીનો વિચાર કર્યો ન હતો. આ નિર્વિવાદ સ્થિતિ છે કે ઉક્ત આદેશમાં અદાલતે નિયુક્તિની કાનૂનીતા અને માન્યતા અંગે, ખાસ કરીને કવો વોરાન્ટોની રિટ જારી

થવા પાત્ર છે કે નહીં તે પાસાને અનુસરીને, પરીક્ષણ કર્યું ન હતું. વધુમાં, પી.આઈ.એલ. અધિકારક્ષેત્રમાં રેસ જુડિકેટા અને રચનાત્મક રેસ જુડિકેટાના સિદ્ધાંતો સીધા રીતે લાગુ પડતા ન હોઈ શકે, પરંતુ વિચારણા હેતુસર જો તે લાગુ પાડવાના હોય તો પણ, જ્યાં સુધી મુદ્દાનો પરીક્ષણ કરીને નિર્ણય કરવામાં આવ્યો ન હોય ત્યાં સુધી એવું કહી શકાય નહીં કે બીજી અરજી સ્વીકારવામાં આવી શકતી નથી અને સ્વીકારવામાં આવી જ ન શકતી. વધુમાં, ઉપરોક્ત ૨૦૧૦ના નિયમો મુજબ, કલમ ૫(૧૩) દ્વારા નીચે મુજબ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે:

અદાલત જાહેર હિતમાં યોગ્ય માને તેવી અન્ય કોઈપણ બાબત.

૧૮. આ અદાલતે પ્રવેશના તબક્કે રાજ્ય સરકારના મૂળ અભિલેખોની ફાઈલનો વિચાર કર્યા બાદ, યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. નમિત શર્મા (સુપ્રા) ના મામલામાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્દેશનું પાલન ન થયેલ હોવાનું જણાવ્યું ત્યારે, જાહેર હિતની અરજીઓને સ્વીકારવી અદાલતને યોગ્ય જણાઈ હતી અને તે અનુસંધાને આ મામલાઓ સ્વીકારવામાં આવ્યા હતા. આ પરિસ્થિતિઓમાં, જો અદાલત ગુણદોષના આધાર પર આ બાબતે સંતુષ્ટ થાય કે યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. નમિત શર્મા (સુપ્રા) ના મામલામાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણયમાં આપેલ નિર્દેશનો ભંગ અને પાલનનો અભાવ થયો છે, તો પણ અરજી નામંજૂર કરવી જોઈએ અથવા કોઈ યોગ્ય આદેશ પસાર ન કરવો જોઈએ એમ અમે માનતા

નથી.

૧૯. ઉપરોક્ત અવલોકનો અને ચર્ચાને ધ્યાનમાં લેતા, અમે માનીએ છીએ કે કલમ ૧૫(૩) હેઠળની સમિતિ દ્વારા સંબંધિત અરજીઓમાં સંબંધિત સામાવાળા નં. ૩ ની કરવામાં આવેલી નિમણૂક યથાવત્ રાખી શકાય તેવી નથી અને તેથી તે રદ કરવાપાત્ર છે અને પરિણામે તે રદ કરવામાં આવે છે. પરિણામે, સંબંધિત મામલાઓમાં સંબંધિત સામાવાળા નં.૩ ને માહિતી આયુક્તનું પદ ધારણ કરવા પરથી પ્રતિબંધિત કરવો જરૂરી બનશે. તેથી, માહિતી આયુક્ત તરીકે તેમની નિમણૂક રદ કરવામાં આવે છે. જોકે, એવું અવલોકિત અને સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે અધિનિયમની કલમ ૧૫(૩) હેઠળની સમિતિ તથા રાજ્ય સરકારને, આજે આ અદાલતે આપેલા આદેશના પરિણામે જે પદ ખાલી પડે, તે કાયદા અનુસાર ભરવા માટે સ્વતંત્રતા રહેશે. અરજીઓ ઉપરોક્ત હદ સુધી મંજૂર કરવામાં આવે છે. નિયમ ઉપરોક્ત હદ સુધી સંપૂર્ણ કરવામાં આવે છે.

૨૦. હકીકતો અને પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતા, ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ નથી.

૨૧. આદેશના ઉચ્ચારણ પછી, શ્રી જાની, વિદ્વાન વધારાના મહાધિવક્તા, આદેશ કરે છે કે આ આદેશના અમલ પર થોડો સમય માટે સ્થગન આપવામાં આવે. વધુમાં, શ્રીમતી વિધિ ભટ્ટ આ આદેશના સ્થગન માટે વિનંતી

કરે છે. આવી વિનંતીનો શ્રી પ્રફુલ દેસાઈ, પક્ષકાર-સ્વયં, દ્વારા વિરોધ કરવામાં આવે છે. વધુમાં એવું ફલિત થાય છે કે જો એકવાર નિમણૂક રદ કરવામાં આવે, પછી જો તે વ્યક્તિઓને કાર્ય કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવે, તો તે વધુ જટિલતાઓ ઉભી કરી શકે. તેથી, ઉક્ત વિનંતી નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

૨૨. શ્રી જાની, વિદ્વાન વધારાના એડવોકેટ જણાવે છે કે આ નિર્ણય સંબંધિત વિષયમાં સંબંધિત બંને સામાવાળા નં.૩ને સંપ્રેષિત કરવામાં આવશે.

(જયંત પટેલ, ન્યાયમૂર્તિ)

(એસ.એચ. વોરા, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*